

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

پیرامون علت حرام بودن شراب

(ترجمه)

پرسش

قاعده‌ی شرعی وجود دارد که "اصل در اشیاء اباحت است، مادامی که دلیل بر حرمت آن یافت نگردد." بنابر این قاعده، هر مال شیء است، مادامی که بر تحریم‌اش چیزی از نصوص وارد نشود، بر اصلش که اباحت است، باقی خواهد ماند. بطور مثال: "یک نفر مالی را به سرقت برد" در اینجا که فعل دزدی حرام و فاعل‌اش گنهکار و بالایش مجازات مرتب می‌گردد؛ اما مال مسروقه منقول باشد یا غیرمنقول قطع نظر از عمل آن عموماً بر اصل‌اش که اباحت است، باقی می‌ماند و برای صاحبش تسلیم می‌گردد. از جهت مباح بودنش هرکس می‌تواند آن را به عنوان هبه، هدیه و یا نفقه اخذ کند؛ هیچ حرجی وجود ندارد و به ذمه طرفین گناهی باقی نمی‌ماند. و قاعده دیگری وجود دارد "شراب عین‌اش حرام است" یعنی اصل آن حرام است. یعنی حرمت شراب در نشه‌آور بودن آن است؛ پس احکام متعلق به اشیاء نشه‌آور شامل «فروشنده و نوشنده آن» می‌گردد؛ پس درین خصوص حرمت شراب به خود شراب واقع می‌گردد آیا این حرمت بالای اشیای منقول باشد یا غیرمنقول که با شراب در هنگام بیع اتصال دارد، نیز واقع خواهد گردید؟ و آیا درین مسئله نشه‌آور بودن و حرمت شراب علت است؟ اگر این چنین باشد؛ پس چنین قیاس می‌گردد؛ جواز ندارد که گیلان و یا وسائل دیگر که در آن شراب گرفته شده و یا وسایلی که شراب انتقال داده است، دوباره استعمال شوند؛ چون هردو شیء در علت مشترک اند. با امید توضیح و روشنایی، الله سبحانه و تعالی به شما برکت دهد.

پاسخ

بلی اصل در اشیاء اباحت است، مادامی که دلیل بر تحریم‌اش وجود نداشته باشد؛ اما پرسش شما در مورد علت حرمت شراب و در مورد وسایلی که شراب انتقال می‌گردد و در مورد ظروفی که شراب استفاده می‌گردد، وارد شده است. موضوع چنین است: در مورد در حدیثی که ابو داود از طریق جابر بن عبدالله نقل کرده است، رسول الله صلی الله علیه وسلم فرموده است:

«مَا أَسْكُرَ كَثِيرُهُ، فَقَلِيلُهُ حَرَامٌ»

ترجمه: آنچه که زیاد آن مست کند، پس کم آن نیز حرام است.

از متن حدیث شریف واضح است که برای حرمت شراب علتی وجود ندارد؛ چون هرگاه کمی از شراب نوشیده شود و مستی بیار آورد، باز هم حکم حرام بالای آن تطبیق و فاعل آن قابل مجازات است؛ چون حدیث مذکور کمی از شراب را بدلیل این که بیشتر آن مست می‌سازد، حرام ساخته است. پس کم آن نیز حرام می‌باشد.

مانند این حدیث، حدیثی دیگر وجود دارد که رسول الله صلی الله علیه وسلم حالات ده گانه ای از شراب را حرام ساخته است، ولی علت آن را بیان نکرده است. حاکم در کتاب مستدرک که بر صحیحین نوشته است؛ از عبدالله بن عبدالله بن عمر و او از پدرش روایت کرده است که رسول الله صلی الله علیه وسلم فرموده اند:

«عَنِ اللَّهِ الْخَمْرُ، وَلَعَنَ سَاقِيَهَا، وَشَارِبَهَا، وَعَاصِرَهَا، وَمُعْتَصِرَهَا، وَحَامِلَهَا، وَالْمَحْمُولَةَ إِلَيْهِ، وَبَايَعَهَا وَمُبْتَاعَهَا، وَأَكَلَ ثَمَنَهَا»

ترجمه: الله (سبحانه و تعالی) شراب را، ساقی آن را، نوشنده آن را و عاصر و معتصر آن را، ارسال کننده آن را و انتقال دهنده آن را، فروشنده آن را و خریدار کننده آن را و کسی که پول آن را می خورد، همه را لعنت کرده است.

بنابر آن، هر نوشیدنی که مست کننده باشد، شراب است. کم و بیش آن در حرام بودن باهم برابر اند و هم چنین حالات ده گانه نیز بدون علتی حرام می باشند. اما حکم حرمت البته تنها بالای اشخاص مکلف قابل تطبیق می باشد؛ نه بالای اشیاء. پس حکم حرمت بالای راننده موتر است؛ نه خود موتر و نه بالای ظروف که شراب گرفته شده است. چنانچه طبرانی در کتاب الکبیر از ابی ثعلبه خشنی روایت کرده است که گفت:

«أَتَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ: ... وَأَنَا فِي أَرْضِ أَهْلِ الْكِتَابِ وَهُمْ يَأْكُلُونَ فِي آيَاتِهِمُ الْخَنْزِيرَ وَيَشْرَبُونَ فِيهَا الْخَمْرَ فَأَكُلُ فِيهَا وَأَشْرَبُ...؟ ثُمَّ قَالَ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «...وَإِنْ وَجَدْتَ عَنْ آيَةِ الْكُفَّارِ غَنَى فَلَا تَأْكُلْ فِيهَا، وَإِنْ لَمْ تَجِدْ غَنَى فَأَرْحَضْهَا بِالْمَاءِ رَحْضًا شَدِيدًا ثُمَّ كُلْ فِيهَا»

ترجمه: گفت آمدم پیش رسول الله صلی اله علیه وسلم براو گفتم: یا رسول الله صلی الله علیه وسلم من در سرزمینی اهل کتاب زندگی می کنم و آن ها در ظرف های گوشت خوک می خورند و شراب می نوشند، من می توانم از ظروف آن ها استفاده نمایم؟ رسول الله صلی الله علیه وسلم در پاسخ گفت: «...اگر نیازی به ظروف کفار نداشتی در آن ها چیزی نخور و اگر ظرفی دیگری نیافتی با آب خوب بشوی و سپس در آن ها بخور.

برادران عطاء بن خلیل ابوالرشته

11 رجب 1434 هـ.ق

21 می 2013 م

مترجم: محمد حبیبی